

Jakob Carpov

Illustrationis Apologeticæ Peccati In Spiritvm Sanctvm Adversvs Iohannem Engestroem Svecvm ...

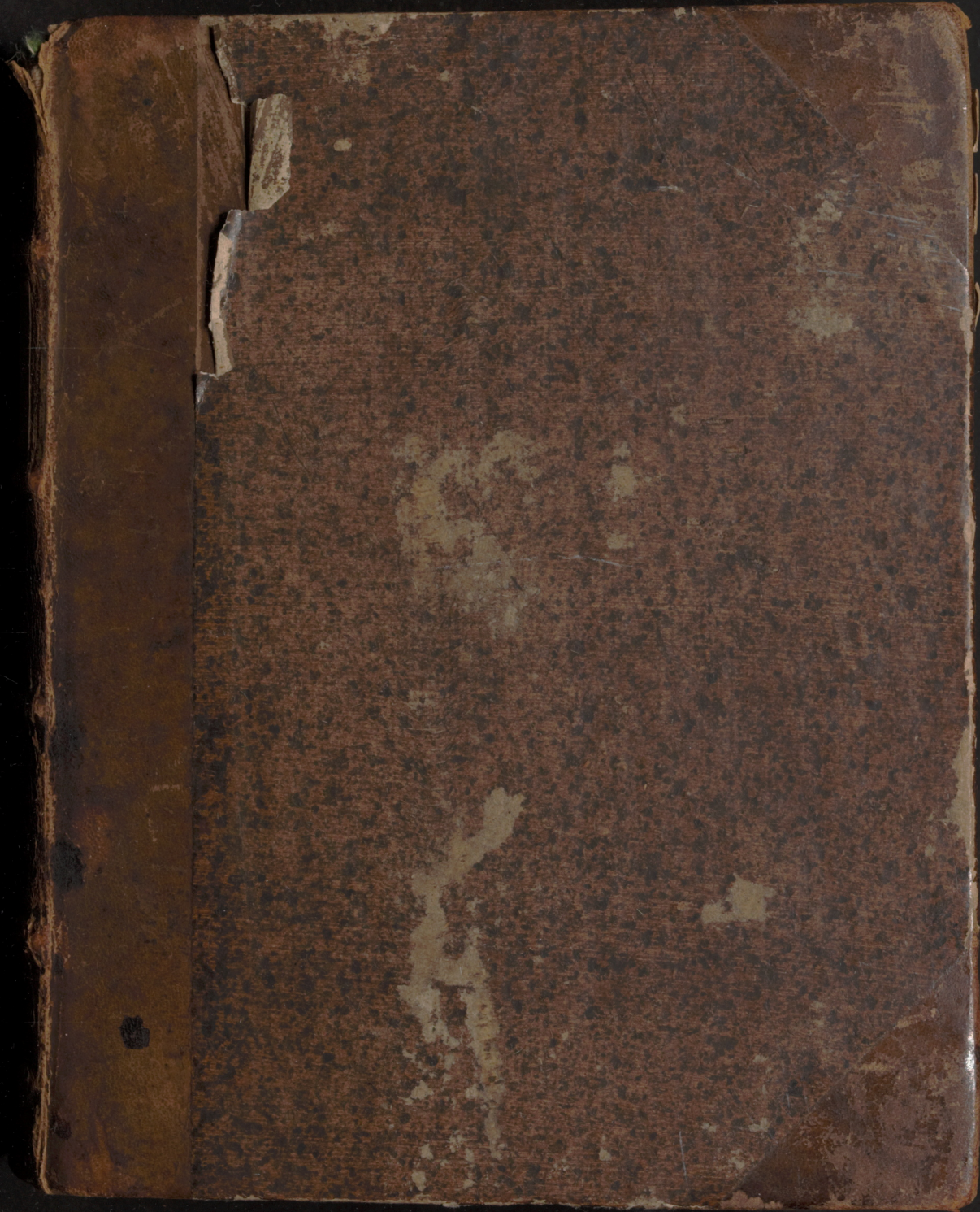
Specimen Sextvm : De Satisfactione Christi Pro Illo Et Pro Apistia Finali

Vinariae: [Iohann. Adam. Melchioris Vidua], MDCCXLVIII.

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn862636035>

Band (Druck) Freier  Zugang





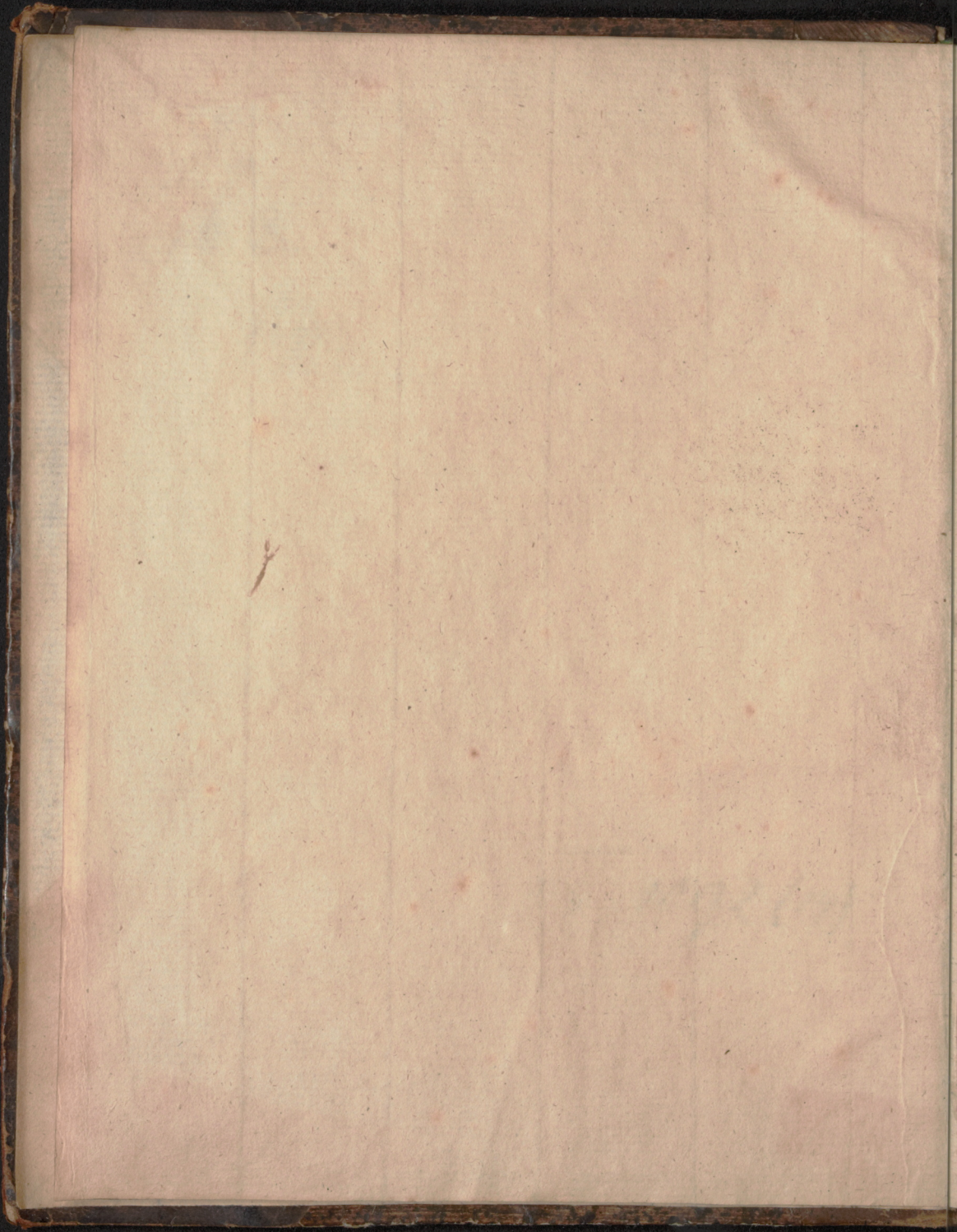
381

a. B.
48. b. 8.

14.

Fa-1092 (14)

2.
2.
3.
4.
6.
7.
8.
10.
9.
15.
10.
11.
11.



ILLVSTRATIONIS APOLOGETICAE
PECCATI
IN SPIRITVM SANCTVM
 SPECIMEN SEXTVM

DE

SATISFACTIONE CHRISTI PRO ILLO
 ET PRO ANXIETIA FINALI



FORAS DATVM

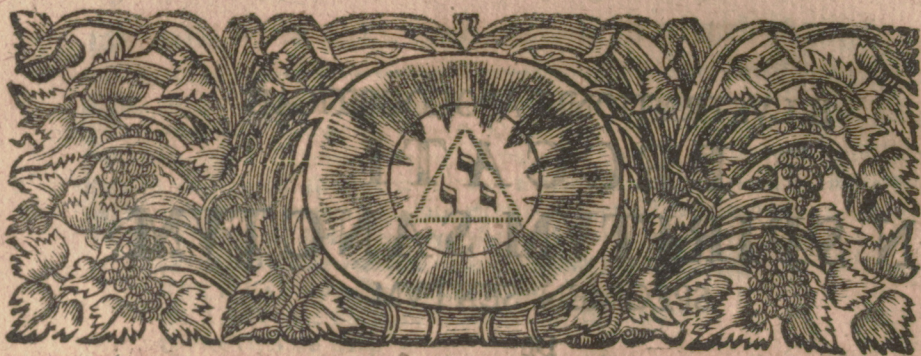
A

IACOBO CARPOVIO

ILL. GYMNASII VINAR. DIRECTORE MATH. P. P.
 REGIÆ BEROLINENSIS SOCIETATIS SCIENTIARVM
 COLLEGA.



VINARIAE M DCC XLVIIII



SATISFACTIONE CHRISTI PRO ILLO
ET
LECTORI
VERITATIS ÆSTIMATORI
SOBRIO

JACOBO CARPOVIO

ILL. GYMNASII VINAR. P. L. LECTORE MATHEM. P. F.
REGIE BEROLINENSIS SOCIETATIS SCIENTIARUM
COLLEGA

Auctor per-
sequitur
vindicias
aduersus
Engestroe-
mium,



Quam bene Plinius Epistolarum lib. 7. ep. 17. dixerit:
*Cogito, quam sit magnum, dare aliquid in manus
hominum, eius in hac ipsa Illustratione Apologetica
experimentum cepi.* Cum enim in eo iam sim, vt
doctrinas Theologiae Reuelatae, a Ioh. Engestroe-
mio, Sueco, in *Diss. de satisfactione Christi pro pec-
cato in Spiritum sanctum* oppugnatas, partim vberi-
us illustrem, partim ab iniquo impetu defendam: vix ad dimidiam par-
tem hoc labore perducto, auctor aliquis anonymus prioribus illustratio-
nis huius specimenibus bellum indixit in *Observationibus de peccato in
Spiritum sanctum*, proximo anno editis, id sine dubio propositum sibi
habens, vt legitime consummando operi obicem ponat, meque ab vlti-
ma manu iudicii libri mei imponenda reuocet. Quoniam vero di-
mittere adgressorem, qui nomen suum professus est, et litem contesta-
ri

23.

ri cum lucifuga, mihi æque alienum visum est, ac mancas relinquere vindicias inchoatas nouarum suscipiendarum causa, dedecet: nil ego interpellationes anonymi in præsentia moratus, data noua scribendi occasione, in persequendis vindiciis, Viro S. R., Engestroemio oppositis, operam studiumque ponam.

II.

Tribus ab Engestroemio propositis controuersæ momentis, vno, cum peccatum in Spiritum sanctum inchoatum aliud, aliud consummatum esse, docui; altero, cum satisfactionem a Christo pro ænis finali et peccato in Spiritum sanctum consummato præstitam fuisse, negavi; tertio, cum doctrinæ meæ aduersus se ipsas præliari ipsi visæ sunt (Spec. I. §. 9.): primum momentum discussi primo, secundo, tertio specimimbus; ad alterum autem progressurus, specimine quarto diuersitatem legis fidei et operum, specimine quinto vero duplicis satisfactionis Christi finem duplicem, tanquam ante ponendas doctrinas, ab obiectis inanibus defendi. Consequens est igitur, vt ipsum momentum disceptationis alterum lustrationi iam submitatur. In qua difficili et spinosissima doctrina versabor ita, vt primo sententiam meam exponam, deinde argumenta, quibus in Theol. Reuel. Tomo II. §. 395. usus sum, repetam, eaque nouis augeam, tum argumenta contraria Engestroemiana sub examen reuocata refellam, denique argumenta mea ab eo, quod contra est dictum, vindicem.

et speciatim ad alterum momentum disceptationis proceditur.

III.

Vt autem rectius id, de quo disputamus, intelligatur, ante ponenda sunt momenta sequentia:

Quenam in hac controuersia ante ponenda sint?

- 1. Lex operum, quæ in decalogo continetur, differt a lege fidei, quæ homines peccatores iubet in Christum credere (Spec. IV. §. 7. seqq.).
- 2. Legem operum, quæ in principio sola data erat hominibus, homo transgressus est per lapsum, vltiusque peccando transgreditur.
- 3. Ob transgressionem legis operum homo tam in hac vita, quam post eam, pœnæ diuinæ, quæ verbo vnico *maledictio* dicitur, obnoxius est Deut. XXVII. 26, expers ita salutis æternæ existens.

R 2

4. Deus

4. Deus, homines miseratus, Christum redemptorem misit, qui scilicet fineret poenam, ab hominibus meritam, ut damnationem possent effugere, et qui praestaret legi operum obedientiam perfectam, ab hominibus praestandam, ut salutis compotes redderentur, certe ut reddi queant. Hic enim est passivæ et activæ satisfactionis Christi usus et finis (Specim. V. §. 2. seqq.).

5. Quamvis sic vero omnibus hominibus via damnationis effugendæ et consequendæ salutis aperta sit; ipsa tamen negotii natura postulante (Theol. Rev. T. II. §. 50-60), in substitutione Christi pro hominibus Deus hanc simul conditionem adiecit, ut quisquis e reatu damnationis, cui subest, eludari actu et salvari vult, credat promissionibus divinis de salute per Christum consequenda, et cum fiducia Christum, ut unicum salutis fontem et redemptorem, adprehendat; cum ex adverso *super illum, qui non credit Filio, maneat ira Dei* Ioh. III, 36, cui secundum statum naturæ suberat Eph. II, 3, et quæ, homine ex hac vita decedente, ipsam damnationem post se trahit.

IV.

*Christus satisfecit pro
avaritia tem-
poraria,*

*sed non pro
finali;*

*id quod con-
firmatur ar-
gumento
primo,*

Ita iam vero quaestio nascitur difficilis: *an, veluti pro omni transgressione legis operum Christus satisfecit, sic etiam satisfecerit pro eo, qui spreta fidei conditione, Christum salvatorem, salutemque, in illo oblatam, negligit, aut repudiat, quatenus hic est talis, b. e. an Christus pro avaritia satisfecerit?* et ut alius res repetatur, *an Deus voluerit, ut pro avaritia satisfactio Christi valeat?* Cui quaestioni satisfactorus, distinxit inter avaritiam temporariam atque finalem, de temporaria concedens, negans de finali. Etenim cum avaritia temporaria remissionem homo, accedente poenitentia, impetret, nec tamen Deus remittere peccatum sine satisfactione possit, nec alia pro peccatis hominum satisfactio, nisi quam Christus praestitit, addit: sit, ut pro ista satisfactio a Christo praestita sit; id quod demonstraui loco debito (Th. Rev. T. II. §. 394.). E contrario si homo ad ultimum usque vitae momentum Christum salvatorem negligat, atque salutem, in illo oblatam, repudiet, pro tali avaritia finali satisfactio a Christo non praestitam fuisse, et quod ex hoc fluit, non voluisse Deum, ut satisfactio Christi pro illa valeat, duplici argumento confirmaui. Prius se habet ita Th. Rev. T. II. §. 395: *Pro transgressione finali legis fidei, i. e. pro incredulitate finali Christus non praestitit satisfactioem, puta passivam, quia activam hic, ut paulo ante (§. 394.), non in censum venit. Fingamus enim, Christum satisfactioem pro*

an-

*anietia finali prestitisse. Cum quisquis ad vita finem incredulus est, damnetur (§. 60.), ut adeo ob incredulitatem suam finalem ipse satisfactionem passivam Deo debeat prestare (T. I. §. 14.), duplici Deus pena, sc. et in Christo et in homine ipso, incredulitatem finalem punit, eaque aequali peccato. Damnatio enim, quam homo finaliter incredulus subit, ob durationis infinitatem (T. I. §. 1483.) aequalis est peccato incredulitatis finalis, quatenus hoc gravitatem infinitam habet (T. I. §. 1373.); damnationi autem protensus infinite aequalis est passio Christi intensus infinita (§. 385.). At duplici pena peccato aequali idem peccatum punire, iustitiae Dei infinite repugnans est, gradum pena equalem peccati gradus semper postulanti (T. I. §. 699.). Christum igitur pro anietia finali satisfactionem passivam prestitisse, a veritate alienum est. Vel ut aliter rem proponam, aut hominem incredulum finaliter ob suam incredulitatem damnari, aut Christum pro incredulitate hominis finali prestitisse satisfactionem, negandum est. At prius, salva veritate S. Scripturae, negari nequit (§. 60. Sch. 1.). Quam ob rem non satisfecisse Christum pro incredulitate finali, certum est. Alterum autem argumentum expediunt l. c. ita: Quin immo ex ipsa fidei indole alia ratione hoc perspicitur potest. *secundo;* Satisfactio Christi, intuitu transgressionis legis operum pro hominibus praestita, in se est homini factum physice alienum, nec hinc ei imputabile ad salutem; quocirca, ut imputabile ei reddatur, opus est, ut per fidem ipse fiat moraliter proprium (§. 60. Sch. 1.). Enim vero si Christus pro incredulitate finali satisfecit, eo ipso voluit efficere, ut factum homini et physice et moraliter alienum tamen per imputationem favorabilem in salutem cedat; quod sane rationi repugnans est. Nam factum et physice et moraliter nobis alienum nullo modo potest nobis imputari, nisi in ipsam imputationem immediate consentiamus (Tr. noster de Imput. §. 185.), qui ultimus vero casus in negotio hoc non habet locum (§. 60. Sch. 1.). Pariter igitur non satisfecisse Christum pro incredulitate finali, saluum manet. Quibus deinde loca Scripturae, praecipue autem effatum Paulinum Hebr. X, 26--31, subtexui, aliud evidentissimum Scripturae dictum loco debito additurus.*

V.

tertio,

Liceat his duobus argumentis adiungere tertium, quod ita instruo:

1. Christus satisfecit tantum pro peccatis, quae homines committunt in hac vita. Visne argumentum? Propositio data exclusiva continet duas:

- 1.) Christus satisfecit pro peccatis, quae homines committunt in hac vita;
- 2.) quae

R 3

2.) quae

2.) quæcunque peccata homo non in hac vita committit, pro illis Christus non satisfecit. Priorem concedis, arbitror, quemadmodum ista exploratæ veritatis est. Posterioris igitur probationem accipe per foritem Goclenianum: *Quandocunque homo non amplius saluari potest, eatenus Christus pro peccatis eius non præstitit satisfactionem.* Nam Christus pro peccatis hominum præstitit satisfactionem eo fine, ut homo peccator saluetur, certe, ut saluari possit; sed sine cessante, cessat medium. *Quandocunque homo peccator non amplius credere potest, non amplius saluari potest,* quia homini peccatori non alia est salutis via, quam fides. *Quandocunque homo non amplius in hac vita versatur, non amplius credere potest,* quia fides ad hanc vitam pertinet. *Ergo quandocunque homo non amplius in hac vita versatur, eatenus Christus pro peccatis eius non satisfecit;* vel quod perinde est, *quæcunque peccata homo non in hac vita committit, pro illis Christus non satisfecit.* Et quia homo, quam diu in hac vita versatur, viator dicitur, sequitur porro, ut quæcunque peccata homo committit non amplius ut viator, pro illis Christus non satisfecerit. Quo sic se habente, vera est propositio: *Christus satisfecit tantum pro peccatis, quæ homines in hac vita, vel quod perinde est, quæ homines, ut viatores, committunt.* Visne dictum Scripturæ? Pl. XVI, 2. 3. dicit Messias patri: *bonum meum non est propter te, h. e. priuatus sum felicitate, et patior, te sic volente, לַקְרוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַחַיִּים, h. e. pro sanctis, qui in terra sunt, hoc est, qui in hac vita versantur.* Taceo, ipsum dissentientem Dissertationis p. 105. principium dictum concedere, dum dicit: *Dum Iohann Ludwig Würffel contendit, prout et vidimus §. 6. Christum satisfecisse pro peccatis viatorum tantum, hætenus rite incedit, neque enim alii in Theologia via, quæ nobis est reuelata, veniunt in censum.*

2. Subsumo iam: *æritia finalis non est peccatum, quod homo committit in hac vita, vel, quod perinde est, ut viator.* Etenim æritia finalis est æritia, quam homo ad mortem usque naturalem continuat (Spec. I. §. 7. n. 10. II.); quocirca homo æritiam finalem committit, dum in æritia moritur, commisit autem, si in illa mortuus est. At siue hominem, ut in ipso mortis momento iam positum, siue ut iam vita functum, spectes, non amplius in hac vita versatur; non posterius, quod ex oppositione patet vitæ mortisque; nec prius, quia momentum mortis est transitus ex hac vita in æternitatem, adeoque medium intercedit inter utramque ita, ut homo in eodem nec viuis amplius, neque iam mortuus, sed tantum moriens possit dici. Et quoniam sic æritia finalis non est peccatum, quod

23.

quod homo committit in hac vita, nec amplius is est viator, qui illam committit (n. 1.).

3. Concludo igitur, pro animæ finali a Christo satisfactionem præstitam non fuisse.

VI.

Audi etiam, si tibi graue non fuerit, argumentum aliud:

Pro quocunque peccato homo non potest amplius pœnitentiam *quarto.* agere, pro illo Christus non satisfecit.

Nam eo sine satisfactio pro peccatis a Christo data est, vt, intercedente pœnitentia et fide, homo remissionem accipiat et saluetur, certe vt eam accipere et saluari possit.

Atqui pro peccato, quod homo committit, dum moritur, et commisit, simulac mortuus est, non potest amplius pœnitentiam agere.

Nam momentum (dico: momentum) mortis nimis est paruum, quam vt in eo fieri possit, quidquid ad mentem, alienam a Deo Christoque, ad eum conuertendam pertinet; ne dicam, in momento mortis vi corporis quassata, mentis vires sic fractas esse, vt ne quidem ad id, quod conuersio postulat, possit attendere. Exemplum cruciarum Luc. XXIII, 42. opponis frustra. Nam non nego, vltimis vitæ horis, vel, vt plus dem, momenti hominem conuerti posse; nego, posse adhuc conuerti illum, qui vsque ad nouissimum momentum, illudque, quod inter vitam et æternitatem medium intercedit, mansit non conuersus. Post mortem autem non amplius locum esse pœnitentiæ, quæ de peccato, in ipsa morte commisso, agatur, in promptu est Hebr. III, 7. Eccles. XI, 3.

Ergo pro peccato, quod homo committit, dum moritur, et commisit, simulac mortuus est, Christus non satisfecit.

Conclusionæ hac, vt noua maiore, adsumpta, subsumo iterum:

Atqui animæ finalis est peccatum, quod homo committit, dum moritur, et commisit, simulac mortuus est.

Nam animæ est finalis per hoc ipsum, quod homo vsque ad vltimum vitæ momentum in illa perseverat (Spec. I. §. 7. n. 10. 11.). Habes igitur:

Ergo pro animæ finali Christus non satisfecit.

VII.

Verum enim vero Vir S. R. Engelstrœm nil argumenta mea moratus, *Argumenta Engelstrœmii pro sententia contraria.* Christum satisfactionem pro incredulitate hominum finali præbitisse Deo,

tue- traria.

tuetur, nec tantum rationes qualescunque pro sua sententia in medium adfert, sed etiam exceptionum arietes argumentis meis admovent. *Concessit* autem argumenta sua, *Diff. cit. §. 9. p. 65.* locutus ita:

Si satisfactio Christi pro omnibus omnium hominum peccatis, ut dictorum Scripturæ, allatorum §. 6. sub initium, est præstita;

Si nulla datur lex fidei, proprie sic dicta, quæ legi operum opponitur, quin ipsa potius incredulitas, utpote transgressio legis moralis, ab hac ipsa lege et arguatur, et damnetur, secundum disputata §. 7. et unumquodque peccatum tollitur satisfactione Christi et actiua, et passiva, prout ostensum est §. 8;

Si et nec tunc finale, utpote connotationem tantum temporis, quo se aeterna exserit, denotans, ingreditur essentiam peccati incredulitatis, quemadmodum id §. 3. 4. 5. demonstrauimus; sequitur necessario, frustra ex datis hæctenus propugnare Virum Cl. pro neganda satisfactione Christi pro peccato incredulitatis finalis.

In quorum membro primo dum ad Dissertationis §. 6. dictaque Scripturæ, ibi aduersus me excitata, prouocatum est, ne quid vsquam dissimulare videatur, ipsa verba Engestroemii e §. 6. p. 44. 45. enarrare expedit. Ita autem ille: *Grauißimum Vir. Cl. cum suo sectatore hic errorem admittit, ex quo questio vniuersalitatæ meriti Christi tangit, quæ fundamentum ingreditur fidei. Scriptura sacra, quæ principium cognoscendi est Theologiæ Viatorum, ita loquitur: Agnus Dei (Christus) tollit peccata mundi Ioh. I, 29. Ipse (Christus) est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi I. Ioh. II, 2. Sicut per vnus transgressionem (mors) in omnes homines in condemnationem: ita et per vnus iustitiam (gratia) in omnes homines in iustificationem vitæ Rom. V, 18. conf. I. Ioh. IV, 14. Tit. II, 14. Esa. LIII, 6. Inde et Beati Confessores in Aug. Confess. Art. 3. abusu de Missa pag. 26. ed. Lips. 1626: Passio Christi fuit oblatio, et satisfactio, non solum pro culpa originis, sed etiam pro omnibus reliquis. Iam vero, siue *oblatio* Ioh. I, 29. I. Ioh. IV, 14. pro omnibus hominibus sumseris secundum Ioh. III, 16. prout necesse est; siue pro infidelibus ex oppositione, quæ est in dicto I. Ioh. II, 2. non poterit non sequi, satisfactionem Christi pertinere ad omnes omnino homines secundum Rom. V, 18. et ad omnem iniquitatem secundum dictum Tit. II, 14. Vtique hæc hæctenus conciliari cum allatis secundum Carponium prorsus, et omni-*

23.

no nequeunt, nisi vel ex ipsa Scriptura sacra, vel ex analogia fidei, legitime inde deducta, exceptio ista probetur, quam inserti contra tenorem dictorum allatorum Cl. Carov. cum Sectatore suo, praesertim, cum ipsemet Vir Cl. recte docet ex dicto Ioh. XVI, 8. -- 12, incredulitatem esse peccatum, Tom. II. §. 390. Schol. pag. 329. 330.

VIII.

Ego vero miror, Virum S. R. concertationem inire, non firmioribus argumentis armatum, quia in tam graui concertatione ad viuum me omnia refecturum esse, praevidere facile poterat. Nam quod attinet ad primum membrum:

Responsio ad argumentum primum.

Si satisfactio Christi pro omnibus omnium hominum peccatis est praestita, ut dictorum Scripturae allegatorum, eadem facta est pro peccato incredulitatis finalis;

distinguo primo inter peccata, contra legem operum, et legem fidei commissa; quae peccatorum diuersitas non potest non concedi, postquam vtriusque legis differentia tam firma est, ut nullo labefactari argumento contrario potuerit (Spec. IV. §. 7. seqq.). Limitato igitur syllogismo:

Si Christi satisfactio pro omnibus omnium hominum peccatis contra legem operum praestita est, sequitur, ut satisfactio Christi praestita sit quoque pro peccato incredulitatis finalis; nego consequentiam, quia incredulitas finalis est proprie transgressio legis fidei.

Si Christi satisfactio pro omnium hominum omnibus peccatis et contra legem operum et fidei praestita est, sequitur, ut praestita sit quoque pro incredulitate finali;

nego antecedens, quia pro peccato contra legem fidei, ad vitae finem continuato, praestita non est. Deinde suppetit etiam distinctio alia, facta simul syllogismi limitatione, proponenda:

Si satisfactio Christi pro omnibus omnium hominum viatorum peccatis est praestita, sequitur, ut pariter praestita sit pro peccato aeternitatis finalis;

nego sic consequentiam, quia peccatum aeternitatis finalis tale est, ut dum homo illud committit, non amplius viator sit. Committit id enim in momento mortis, et commisit, simulac ex hac vita excessit; sed vtriusque ratione habita, non amplius viator est, quia viator dicitur homo, quam diu in hac vita versatur (§. 5.).

S

Si

2

2

30.

Si satisfactio Christi pro omnibus omnium hominum, siue adhuc viatorum, siue non amplius viatorum, peccatis est præstita, sequitur, vt pariter præstita sit pro peccato *ænisius* finalis; nego antecedens. Nam pro peccatis hominum viatorum tantum Christus satisfactionem præstitit (§. 5.). Vides igitur, vniuersalitatẽ satisfactionis Christi me non negare, sed recte explicare. Fateor enim, Christum satisfecisse pro omnibus peccatis, quæ vsquam committuntur ab hominibus, vt viatoribus; quo adserto, via salutis omnibus aperta est, vt saluari possint. Salua autem vniuersalitate ista, pro iis, qui non sunt amplius viatores, et ad quos proprerea non amplius pertinet fides atque conuersio, nego, eam factam esse; quemadmodum ipse Engestromius vniuersalem, docet, esse satisfactionem Christi, licet pro peccatis damnatorum, vt talium, eam factam esse, neget Diff. p. 105.

IX.

et ad loca
Scripturæ
opposita.

Præmissis his atque notatis, omnium locorum excitatorum nullus est, qui sententiam meam destruit; quod per singula eundo, ad liquidum perducam. Etenim

1.) *Christus est agnus Dei, tollens peccata mundi* Ioh. I, 29. Sed quænam? An etiam peccatum id, quo ipse Christus cum salute parta ad finem vitæ vsque reicitur? Neutiquam. Nam *qui non credit filio, et in ænisia* hac constanter perseverat, *super illum manet ira Dei*, cui subest Ioh. III, 36. Eph. II, 3, adeoque peccatum eius non est sublatum. In hoc si non adquiescis, audi sequentia. Christus tollit peccata mundi. Quæro: quid hoc loco mundum intelligas? Si homines intelligis viatores, quippe qui debent intelligi, cadis causa, quoniam ex eo, quod Christus peccata hominum viatorum fert, eum satisfecisse pro incredulitate finalis, non sequitur. Nam incredulitas, vt finalis, non est peccatum hominum viatorum, sed committitur in momento mortis, et post mortem commissum est (§. 5. n. 2.). Sin mundum significare etiam homines non amplius viatores, censeas, postulo demonstrationem; qua non data, locus in se optimus nil probat contra me. Quod si vero dare eam iustineas; pro peccatis damnatorum, vt talium, satisfecisse Christum, tibi adserendum est, reuocata propositione, quæ p. 105. concessa est: *Christus satisfecit pro peccatis viatorum tantum.*

2.) *Christus est propitiatio pro peccatis nostris, nec tantum pro nostris, sed etiam pro totius mundi* 1. Ioh. II, 2. Sed quam responsionis viam calcaui paullo ante n. 1, eadem iam rursus incedo. Totus mundus significat omnes homines viatores; pro horum peccatis quibuscun-

que

2/3

que Christum propitiationem esse ita, ut omnes possint saluari, si velint, credo, defendo, doceo; nego, recte inferri inde, quod pro *ἀπιστία* finali propitiatio factus sit, quia quisquis hanc committit et commisit, is non amplius viator est (§. 5. n. 2.).

3.) Δι' ἑαυτοῦ (Christi) δικαιοσύνης εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαιοσύνην ζωῆς Rom. V, 18. τὸ δῶκεν v. 16, h. e. satisfactio Christi actiua cedit omnibus hominibus in salutem ita, ut salus omnibus per illam adquisita sit. An ex hoc sequitur, pro *ἀπιστία* finali a Christo satisfactionem passiuam praestitam esse? Nego. Est enim salus omnibus adquisita, sed applicanda sub fidei conditione; pro cuius defectu finali Christum praestitisse satisfactionem, neutiquam inde sequitur.

4.) Pater misit filium saluatorem mundi 1. Ioh. IV. 14. Optime. Sed est saluator mundi, licet non satisfecerit pro *ἀπιστία* finali. Per hoc enim saluator mundi est, quod maledictionem abstulerit, et vitam aeternam hominibus peccatoribus adquisiuerit, sub conditione fidei finalis obtinendam; ex quo, eum pro *ἀπιστία* finali satisfecisse, nequaquam sequitur. Vel ut aliter dicam, mundus significat viatores, ut paulo ante ostendi n. 1. At quisquis peccatum incredulitatis finalis committit, et commisit, is non amplius viator est (§. 5. n. 2.). Quocirca Christus est saluator mundi, licet pro incredulitate finali non satisfecerit.

5.) Christus dedit se ipsum pro nobis, ut redimat nos ἀπὸ πάσης ἀνομίας Tit. II, 14. Bene! Christus nos ab omni ἀνομία redimere voluit et redemit, siue illa sit transgressio legis operum, siue legis fidei transgressio temporaria. Sed πάντα ἀνομία, inquis, includit etiam transgressionem legis fidei finalem; Ergo ab illa etiam Christus nos redemit. Attende, quid dicas. Dum apostolus dicit: ἵνα λοτρώσῃτε, ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθάρσῃ ἐπιτοῦ λαὸν περιέσειον, ζήλωτη καλῶν ἔργων, non arbitror, te putare, quod alios Christus redimat, alios purificet. Itaque Paulus cum eodem obiecto personali: ἡμᾶς et redemptionem et purificationem ad bona opera coniungit ita, ut vox ἡμᾶς in posteriori propositione suppleri, et verba: λαὸν περιέσειον, ζήλωτη καλῶν ἔργων, tanquam adpositio, spectari debeant. Quoniam igitur in viatoribus quidem una cum redemptione purificatio ad studium bonorum operum locum habet, in iis autem, qui non amplius viatores sunt, purificatio nulla est: vox ἡμᾶς in propositione priore significat nos viatores, ut sensus sit: Christus nos viatores redemit ab omni iniquitate. Vides iam, hoc esse effectum nil probare aduersus me. Qui enim ad ultimum vitae mo-

mentum perseverat in *anxia*, sicque ex hac vita discedit, vel discessit, ille non pertinet ad nos viatores (§. 5.). Ergo Christum redemisse eiusmodi hominem, ut talem, vel, quod idem valet, pro *anxia* finali Christum satisfecisse, illud hic locus probat nequam. Audi etiam hoc. Quicumque commisso *anxia* finalis reus est, ille est damnatus. Quare si Christus pro *anxia* finali satisfecisse recte dicitur, quia nos redemit ab omni iniustitia, satisfecit Christus pro damnatis, ut talibus. Verum pro damnatis, ut talibus, a Christo satisfactionem præstitam fuisse, dices falso, quia hæc per fidem adprehendenda est, sed fides ad damnatos, ut tales, non pertinet (Theol. Rev. Tom. II. §. 833.). Itaque Christus pro hominibus viatoribus tantum, non vero pro finaliter incredulis, ut talibus, præstitit satisfactionem. Non piget adhuc unicum addere. Cuius peccati non rei sumus, ab eo Christus non potuit nos redimere. Sed peccati *anxia* finalis nos viatores non rei sumus, quoniam in momento mortis demum illud committitur, si committitur. Ergo a peccato *anxia* finalis Christus non potuit nos redimere. Contra qui, ad ultimum usque halitum Christum salvatorem negligentes vel repudiantes, huius peccati rei sunt, pro his, ut talibus, etiam non satisfecit Christus, quia non amplius pertinent ad nos viatores, in quibus redemptio Christi versatur (§. 5.). Quare dum, teste Paulo, Christus nos viatores ab omni iniquitate redemit, non alia iniquitates, quam quæ sunt viatorum, scilicet transgressio legis operum, et transgressio temporaria legis fidei, possunt intelligi, non transgressio legis fidei finalis, quia qui hoc commisit peccatum, is non amplius viator, sed damnatus est. Quibus sic se habentibus, Christum pro *anxia* finali satisfecisse, adparet ex hoc effato nequam. Denique

6.) *Deus coniecit peccata omnium nostrum in Christum* Ies. LIII, 6. Credo hoc ex animo. An autem fuit inde, Christum pro *anxia* finali quoque satisfecisse? Propheta dicit: *AD DEUM peccatum omnium nostrum*. Loquitur igitur pariter de peccatis hominum viatorum, quales nos sumus, non de illis, qui e numero illorum exceperunt. Sed ut paullo ante dixi, quicumque committit peccatum *anxia* finalis, is non amplius viator est. Ergo pro *anxia* finali Christum satisfecisse, ex hoc dicto non constat. Quemadmodum igitur omnium locorum excitatorum ne vnicus quidem est, qui, quod probandum erat contra me, probet, quemque non liceret cum sententia mea conciliare: ita etiam verba Librorum symb. A. C. p. 25. Ed. Rech. *Passio Christi suis oblatio et*
satis-

*satisfactio non solum pro culpa originis, sed etiam pro omnibus reli-
quis peccatis, excitata aduersus me p. 45, optime cum sententia mea
conspirant. Nam pariter omnia reliqua peccata viatorum intelligi, do-
cent verba sequentia: vt ad Hebræos scriptum est: Sanctificati sumus
per oblationem Iesu Christi semel, ad homines viatores quidem, non ve-
ro ad damnatos, in quibus est, qui peccatum animæ finalis commisit,
pertinentia. Damnati enim, vt tales, per oblationem Christi non fan-
tificantur; quod admitti, arbitror.*

X.

Sequitur argumentum Engestrœmianum alterum, quod se habebat ita:

*Si nulla datur lex fidei proprie sic dicta, quæ legi operum oppo-
nitur, sequitur, vt pro peccato finalis incredulitatis etiam
Christus satisfactionem præstiterit; Sed verum est prius.*

Ergo etiam posterius (S. 7.).

Responsio ad
argumen-
tum secun-
dum.

Quoniam vero iure meo nego antecedens, postquam irriti conatus
et vani impetus fuerunt, quibus destrui debuit lex fidei, a lege operum
diuersa (Specim. IV. §. 7. seqq.), consequens simile esse ædibus labenti-
bus, nihilque hoc argumentum facere, ad sententiam meam infirmendam,
in aprico est.

XI.

Membro eodem concludit Suecus noster:

*Si incredulitas, vt pote transgressio legis moralis, ab hac ipsa lege
moralis vel operum arguitur et damnatur, sequitur, vt pro fi-
nali incredulitate satisfactio præstita sit a Christo.*

Sed verum est prius. E. (S. 7.).

Ast hoc argumentum non minus, quam superiora, ærem ferit. Quod
enim ad antecedens attinet, primo incredulitas proprie est transgressio
legis fidei, quia in lege fidei fides præcepta est (Spec. IV. §. 7. n. 8.).
Deinde incredulitatem a lege moralis vel operum argui atque damnari,
id non amplius concedo, quam quatenus id fit indirecte (Spec. IV. §. 15.
8. 18.). Eatenus autem quamuis concedam antecedens, pernego tamen
consequentiam syllogismi, nec tantam auctoritatem Engestrœmianam,
vt ea me ad credendum moueat, reperio. Accipe rationem recte a
me negatæ consequentiæ in exemplo simili. Ius naturæ reprehendit de-

bitorem, qui solutionem aris alieni, pro se a fideiussore factam, adprehendere recusat. Ergo fideiussor intercedens soluit etiam pro eo, quod debitor, solutionem pro se praestitam, ut praestitam pro se, habere, recuset constanter. Horum posterius qui e priori sequi, censet, huic fungum pro cerebro esse, arbitreris.

XII.

ad quartum Eodem hoc membro legitur etiam argumentum hoc:

Si unumquodque peccatum tollitur satisfactione Christi actiua et passiva, sequitur, ut Christus pro finali incredulitate satisfecerit;

Sed verum est prius; E. et posterius (§. 7.).

Haec vero in antecedente duplex error est. Primo enim ex falsa hypothese dicitur, Christi satisfactione actiua tolli peccatum quodlibet, quia passiva potius satisfactio Christi pro tollendo peccatorum reatu facta est (Spec. V. §. 2. 3.). Deinde antecedente formato ita: *Si unumquodque peccatum tollitur satisfactione Christi passiva, respondeo uti in primo syllogismo (§. 8.).* Nimirum satisfactione Christi passiva tollitur unumquodque peccatum hominum viatorum. Tollitur igitur per istam non solum omnis transgressio legis operum, sed etiam transgressio legis fidei temporaria. Sed incredulitas finalis est peccatum, quod qui committit, et commisit, is non amplius viator est (§. 5.). Unde satisfactione Christi passiva illud sublatum dici nequit; sicque consequentia argumenti claudicat.

XIII.

ad quintum. Denique ultimum argumentum se habet ita:

Si rō finale non ingreditur essentiam peccati incredulitatis, sequitur, ut Christus pro incredulitate finali satisfecerit;

Sed verum est prius, quia rō finale est tantum connotatio temporis, quo se aeterna exserit;

E. etiam posterius (§. 7.).

At nulli superiorum cedit hoc infirmitate. Quod enim ad antecedens

dens attinet, et finale non quidem essentiam incredulitatis generatim spectatae, attamen speciatim essentiam incredulitatis finalis ingreditur (Spec. I. §. 8.). Et quid inde? An vlla est consequentia: et finale non ingreditur essentiam incredulitatis generatim spectatae; E. Christus pro incredulitate finali satisfecit? Est, inquis, quia Christus satisfecit pro incredulitate omni. Sed hoc est in quaestione, et a me negatur, neque adeo tanquam principium indubium aduersus me potest adsumi. Cur igitur Lector obruitur copia argumentorum, quorum quodlibet secundum regulas Logicas iustratum claudicat? Dolendum sane est, eiusmodi Viros in doctrinis religionis difficilioribus ad sententiam pronuntiandam, et ad rectiora alios docendos, quin etiam ad recte sentientes in suspensionem adducendos et damnandos, se ecclesiae obtrudere, quorum acies mentis in vi argumentorum ponderanda tam cito hebescit, quique sensum effatorum Scripturae, ad quae prouocant, et in quibus praesidium quaerunt, non recte adsequuntur.

XIV.

Quo minus vero inchoatam disceptationis telam persequar, ab instituto me reuocat argumentum scribendi sublimius, quod Specimini praesenti occasionem subministravit. Proximus dies vndeicesimus mensis Aprilis, quem, PRINCIPE nato, sollempnem festumque olim iure suo Gymnasium obiit, tristem proh! iam in nobis refricat memoriae diei vndeicesimi mensis Ianuarii, quo idem

Mors diui
Principis
lugenda.

PRINCEPS SERENISSIMVS CELSISSIMVSQVE

ERNESTVS AVGVSTVS

DVX SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE WESTPHALIAE RELIQA,

SACRAE QVONDAM CAESAREAE ET CATHOLICAE MAIESTATIS

EQVITATVS VNIVERSI DVX CVM IMPERIO

RELIQA

iam diuus, placidissima quidem, sed inopinata morte de vita migravit, STIRPEM VINARIENSEM SERENISSIMAM capite, civium vniuersitatem parente publico, Gymnasium nutritore prouido orbem relinquens. Ita vero iterum, dum bona noua indidere

ad-

adgredior, lugendi necessitas mihi imponitur! Cum enim ante annum spatium obitus MATRIS PVBLICÆ planctus, singultusque expresserit (Spec. III. §. 2.), iam grauius inflictum vulnus sentimus, dolemus, lacrymamus. Perdidi enim PRINCIPEM, toto ambitu quidem eorum, quæ singula alias magnos atque memorabiles efficiunt Principes, insignem maxime, nobis vero hoc præcipue nomine amandum, colendum, lugendum, quod in omni negotiorum principalium distractione Gymnasium scholasque ad peculiarem gratiam et curam suam pertinere, existimauerit adeo, vt post alias laudes, diuum ERNESTVM AVGVSTVM Principem e scholarum cura magnum demonstrandi, plura argumenta, quam scriptionis limites capiunt artati, suppetant.

XV.

*Dies natalis
Serenissimi
Principis.*

Fit autem, nescio quo, fato, vt qui tristis videbatur Aprilis, is nouam gaudendi materiam adferat. Ante hos enim XLIX. annos die XXV. Aprilis auspicato in lucem editus est

SERENISSIMVS CELSISSIMVSQVE PRINCEPS

FRIDERICVS

DVX SAXONIÆ IVLIACI CLIVIÆ MONTIVM ANGARIÆ ET WESTPHALIÆ LANDGRAVIVS THVRINGIÆ MARCHIO MISNIÆ PRINCIPALI DIGNITATE COMES HENNEBERGICVS COMES MARCÆ ET RAVENSBERGÆ DYNASTA RAVENSTEINI ET TONNÆ REL.

qui tribus abhinc mensibus tutelam

SERENISSIMI IVENTVTIS PRINCIPIS

ERNESTI AVGVSTI CONSTANTINI

DVCIS SAXONIÆ IVLIACI CLIVIÆ MONTIVM ANGARIÆ WESTPHALIÆ LANDGRAVII THVRINGIÆ MARCHIONIS MISNIÆ COMITIS PRINCIPALI DIGNITATE HENNEBERGICI COMITIS MARCÆ ET RAVENSBERGÆ DYNASTAE RAVENSTEINI CET.

pari

pariter atque amborum principatum administrationem suscepit, sicque egit adhuc, ut nouum imperium nouam felicitatem multis attulerit. Cum igitur ad publicam gaudii testificationem symbolam non conferre, nefas Musis visum sit, iuuenes, studiis liberalibus et morum elegantia ornatissimi, praesto sunt, qui officii scholastici interpretes esse, simulque valedicere Mæcenatibus, Amicis, Gymnasio, constituerunt.

XVI.

Cum igitur hyemæ præterlapsa in acroasibus astronómicos de planetarum in caelo natura, motu et systemate disputauerim, de dicendi argumentis dispicienti, eadem doctrina nec ingenio oratorum sublimior, nec doctorum virorum auribus indigna visa est. Itaque

*Syllabus
oratorum*

I. CAROLVS FRIDERICVS HYLLE

Zimmera-Vinariensis

de sole, corporum caelestium principe, disputabit, nonique solis ortum in terris Vinariensibus et Ikenacensibus veneratus, diem natalem SERENISSIMO PRINCIPI gratulabitur humillime, utque summus rerum humanarum arbiter Ei post omne aliud principalis felicitatis genus felix imperium concedat, sub imperio autem nouo noua salute omnem ciuium vniuersitatem beet, precabitur. Deinde

II. IOHANNES CASPARVS REINHARDT

Vinariensis

de Luna,

III. IOHANNES CHRISTOPH HOENE

Vinariensis

de Venere, dicent; sed

T

V.

IV. IOHANNES GVILIELMVS ERDMANN

Synderstadio-Vinariensis,

lunæ et omnibus reliquis planetis suos a Deo incolas datos esse, tuebitur. Tum

V. ERNESTVS GÜNTHERVS RÜCKER

Vinariensis

de Mercurio dissertabit, simulque suo et commilitonum nomine pro insigni mensæ gratuita beneficio gratias aget humillimas. Tandem

VI. AVGVSTINVS HENRICVS IACOBVS
MÆTCKE

Harzgeroda - Anhaltinus

de Iouè, sed

VII. CAROLVS FRIDERICVS IAHR

Dresdenfis(*)

*) Nolo autem, æmulationis in aliis excitandæ causa, reticere, quosdam oratorum nostrorum alio tempore etiam cathedram scholasticam cum laude animasse; id quod in *Illustrationis huius apologeticae specimine primo* de oratorum præsentium septimo, in *quarto specimine* vero de primo, secundo, sed in *utroque dictorum speciminum* de sexto, Lector inueniet. De cetero noli mirari, Lector, in serie planetarum enarrata abesse Martem. Etenim IOHANNEM FRIDERICVM HVFELAND, Tenstadio-Thuringum, ornatissimum iuuenem, qui alio quoque tempore cum laude declamauit (Specim. I. §. 21.), iam vero Martem bene nato carmine heroico caneré, eumque in cælo saluere iubere, modo in terra incolumes tutosque nos finat esse, instituerat, negotia domestica præter expectationem auocarunt.

de

23.

de Saturno, disputare, sicque harum stellarum, quilibet suæ, materiam, figuram, motum aliaque memorabilia enarrare, gestiunt. Quemadmodum vero VOS, VIRI ILLUSTRES, EXCELLENTISSIMI, MAGNIFICE, SUMME MAXIMEQUE REVERENDI, CONSVLTISSIMI, EXPERIENTISSIMI, NOBILISSIMI, AMPLISSIMI, DOCTISSIMI, vt oratoribus nostris scholasticis, primo quidem et septimo oratione latina, secundo, sexto Gallica, tertio Græca, quarto Germanica, quinto versibus Græcis, vtentibus, beneuolas aures commodetis, istiusque causa cras hora IX. matutina præsentia Vestra Gymnasium illuminetis, qua possum atque debeo obseruantia atque humanitate, rogo, splendorem præsentia Vestrae optimum virtutis calcar addere iuuenibus, eosque ad imitandam præstantiam, quam intuentur in VOBIS, incitare, optime intelligens: ita Candidatos Academiae suprema adhuc voce hortor, vt, veluti *Cato olim Græcas litteras senex sic quide arripuit, quasi diurnam sitim explorare cupiens, vt ea ipsa illi nota essent, quibus postea exemplis utebatur* (Cic. de Sen. c. 8.), sic ipsi iuuenes, post bene iacta cognitionis fundamenta, ad diuinæ atque humanæ sapientiae studia animum intentum, tanquam arcum, gerant, et in iuuentutis ætate fructus, ipsis olim aliisque profuturos, colligant, sapientia in timore Domini situm esse, memores. Ita enim si sibi ipsis non desint (non defuturos autem, confido), nec Deum defuturum ipsis, sed larga virtutis præmia suo tempore datum esse, polliceor.

cum inuitatione.

2

?

2

2

10.

XVII.

Priusquam autem sermoni finem imponam, liceat TE, PRINCEPS EXCELSISSIME INDVLGENTISSIME, qua fieri potest mentis submissione atque reuerentia, alloqui. Ex quo gubernacula reipublicæ in terris nostris suscepisti, nouum imperium mentes ciuium ad vsum indulgentia TVÆ prouocauit atque extulit. Amantissimum igitur populi Viniensis cum TE comperiamus, quid obstat, quo minus, qua adclamatione olim Plinius Traianum, optimum principem (Paneg. c. 74.), eadem TE
ego

Vorum.

ego prosequar: Ita TE Deus amet, quemadmodum TV nos? Scilicet
 ut omnem votorum, adfectu mentis prolixissimorum, ambitum in artum
 contraham, opto, DOMINE, ut plurimos alios natales pariter atque
 hunc quam felicissimos agas, gubernaculaque principatus Vinariensis
 et Ilenacensis tenens, aeterna laude florentem STIRPIS GOTHANÆ
 gloriam, et incolumis et fortis, aliis super alia operibus sapientiae
 et clementiae augeas. Vniuersitatis enim, TE PRINCIPE, felicitatem
 influere in felicitatem et incrementum Gymnasii, confido.

P. P. VINARIAE PRIDIE NATALEM SERENISSIMI, DIE
 XXIV. APRIL. MDCCXLIX.



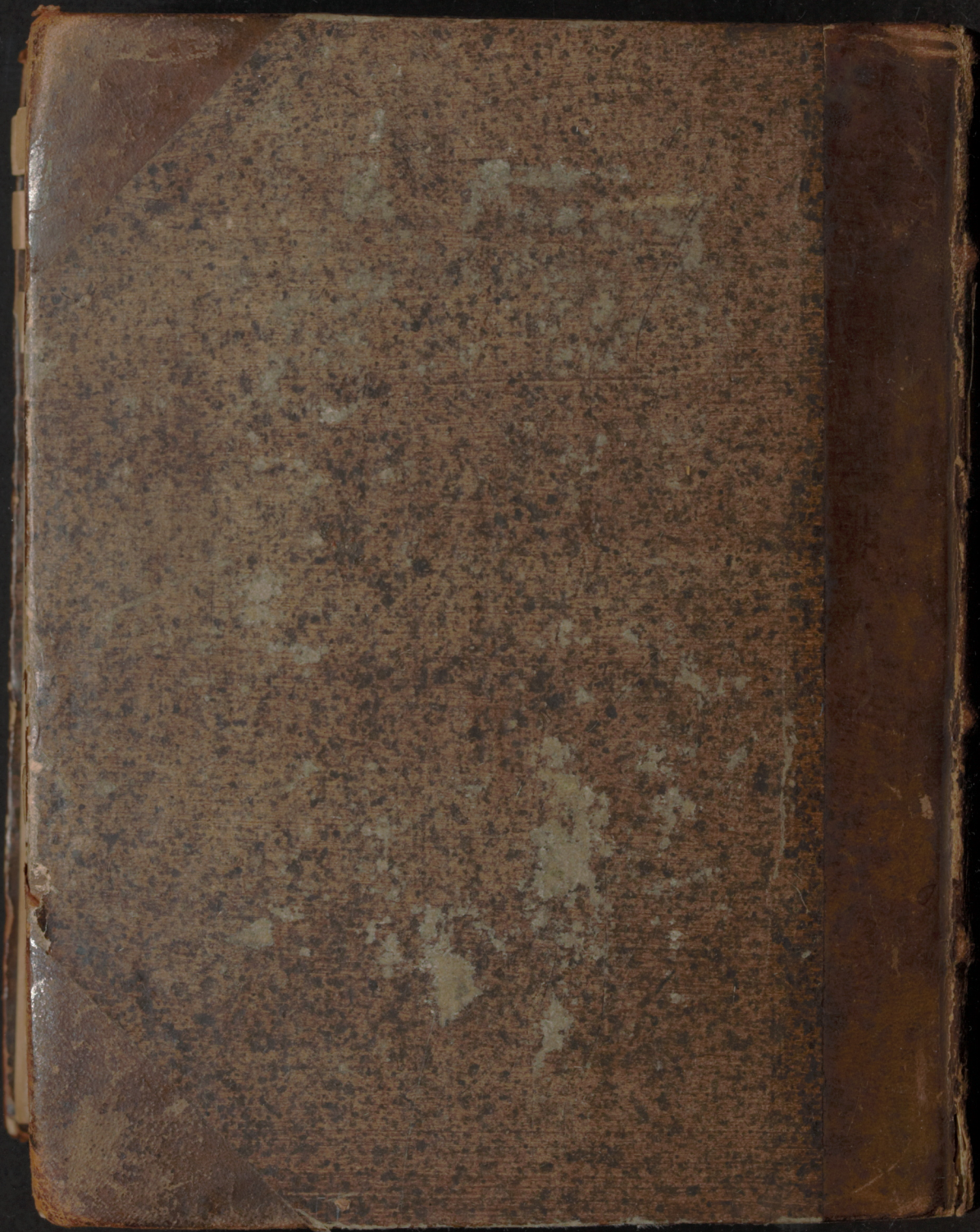
Index.

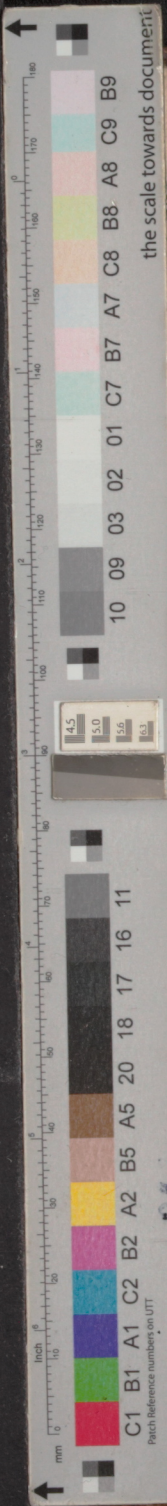
- 1) Hafaus de Tribus scitu creditus necessariis. P. I.
- 2) _____ P. II.
- 3) _____ P. III.
- 4) Lampe de Inspiratione.
- 5) Nonnen de Donis Spiritus S. Extraordinarius P. I.
- 6) _____ P. II. (Rel. VI. Tom II Theolog.)
- 7) _____ de Juribus Satana veris & pratenfis in genz humana.
- 8) Krichhoff de Christo homine obligatione legum div. anteccd. & externa soluto.
- 9) Nonnen de Summo Dominio Scandinaviae Galtati in Universum.
- 10) Scheele de Praesentia Salutis humana per Christum parta pro felicitate concreatâ in statu integ.
- 11) Nonnen de Fide in Nomen Domini nostri, Jesu Christi, Filii Dei.
- 12) Carporii Illustrationis apologetica Peccati in Spiritu Sanctum Specimen I
- 13) _____ Spec. II
- 14) _____ Spec. III.
- 15) _____ Spec. IV.
- 16) _____ Spec. V.
- 17) _____ Spec. VI.
- 18) _____ Spec. VII.
- 19) Observationum contra Carporii sententiam de Peccato in Sp. S. Pars I.
- 20) Schwarz de Sensuum in dijudicandâ Transubstantiatione Missakia Testimonio.
- 21) Nonnen de Aetâ Beatorum gloria post consummationem Mediatoris.
- 22) Lampe de Poenarum Aeternitate. Pars dogmatica.
- 23) _____ Pars elenctica.
- 24) Nonnen de Debus Tabernaculi typis coelestium.
- 25) Camerarius de Luctâ precum.
- 26) Meier de Discrimine ejo quod Naturale & Morale dicitur in Theologia.
- 27) Serpili Ociow Theologorum.
- 28) Zacharia de Fraternalitate Christianâ.
- 29) Enders de Prajudiciis practicois Christianismo noxiis.
- 30) von Meißner de Prudentiâ rupturientium gamicâ.



[Faint, illegible handwritten text on aged paper]







differtaturus publicè. Notus
 iustitiorum est clamor, non nisi
 ingo natos à Lutheri temporib9
 antium Theologos, manifestò
 iæ indicio. Sed nux illa nix, &
 est, hominum vana ac profana
 . Retorquere eqvidem, proprio.
 ctantes gladiò jugulare liceret,
 ad ipsorummet summorum
 rovocare Exempla, v. g. Sixti V,
 yondam Pastor, pastorum
 sè administrasse prædicatur ab
 riis. Ast nolumus. Habuere
 e Protestantium, si gloriari fas
 ontificia, Doctores Celsissimo
 emmate natos. *Lutherana GE-*
Anbaltinum Principem, cujus pro.
 nes Sacræ, vitamqve verè san-
 oribus Gallorum, qvorundam
 us oppositam, lege sis apud D.
 am, Theodorum de Bry, & Jo-
 sardum, conferqve pulcherri-
 bi Melanchthonis Encomium,
 huic Theologorum Principi
 pa-